

Materiał ćwiczeniowy dla nauczycieli języka polskiego. Kompetencje literackie i kulturowe w wypracowaniu na poziomie rozszerzonym

Wypracowanie zamieszczone w materiale zostało napisane przez ucznia na temat egzaminacyjny opublikowany w [Informatorze o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego \(część pisemna na poziomie rozszerzonym\) od roku szkolnego 2022/2023](#).

Wypracowanie zostało ocenione we wszystkich kryteriach.

Temat

Autobiografizmu czy reprezentowanej przez pisarza postawy autobiograficznej w literaturze nie należy rozpatrywać w kategoriach dokumentalnego i szczegółowego odzwierciedlenia życia jednostki. Jest to raczej konwencja, która zależnie od kultury artystycznej i światopoglądu epoki, w różnym stopniu i w różny sposób dopuszcza do ujawnienia podmiotowego „ja”, posiadającego cechy autora, mniej lub bardziej zauważalne. (Edyta Dziewońska)

Rozważ, jaką rolę odgrywa autobiografizm w kreacji świata w dziełach literackich różnych epok. Punktem wyjścia do rozważań uczyn fragment tekstu Edyty Dziewońskiej.

W pracy odwołaj się do

- wybranej lektury obowiązkowej
- tekstów literackich z dwóch różnych epok
- wybranego kontekstu.

Komentarz do polecenia

Polecenie kieruje uwagę zdającego na dzieło literackie jako przedmiot refleksji o charakterze teoretycznoliterackim, w tym przypadku – na autobiografizm jako konwencję pisarską. Co więcej, cytata autorstwa Edyty Dziewońskiej wskazuje kierunek refleksji dla autora wypracowania: rozważania powinny dotyczyć nie tyle tropienia wątków autobiograficznych w tekście, ile sposobów ujawniania podmiotu autorskiego w tekście, które zależą zarówno od koncepcji artystycznej twórcy, jak i od światopoglądu epoki.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji		Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	<p>01 Autobiografizm w najszerszym ujęciu jest tendencją, 02 w której autor w <u>swoim</u> tekście zawiera wątki związane ze 03 <u>swoim</u> życiem i doświadczeniem. Śledząc wątki 04 autobiograficzne w tekstach, najczęściej poszukujemy faktów 05 z biografii autora lub jego własnych cech odbijających się 06 w bohaterach. Tymczasem Edyta Dzierżanowska w przywołanym 07 cytacie wskazuje, że autobiografizm jest tendencją znacznie 08 głębszą niż tylko dokumentowanie faktów z życia autora – to 09 sposób na ujawnienie podmiotowego „ja”, który zależny jest nie 10 tylko od decyzji artysty, ale także od kontekstu epoki, w której 11 dzieło powstało. Zatem może ujawniać się na wielu różnych 12 poziomach.</p> <p>13 Sposobem wykorzystania autobiografizmu w tekście 14 literackim jest taka kreacja podmiotu mówiącego, która 15 umożliwia identyfikację z autorem. Dzieje się tak w przypadku 16 „Trenów” Jana Kochanowskiego. Podmiot liryczny cyklu 17 utworów jest ojcem zmarłej Urszulki. Z biografii poety wiemy, że 18 taka tragedia wydarzyła się w jego życiu, kiedy na skutek 19 choroby utracił swoje dziecko. Cykl, nawiązujący do antycznego 20 gatunku utworów żałobnych, ujawnia całe spektrum emocji 21 rozpaczającego rodzica (od rozdzierającego smutku po 22 pogodzenie się ze stratą). Niezwykłość tego cyklu polega także 23 na tym, że są <u>one</u> również zapisem zmagania ze światopoglądem 24 samego <u>poety, który zachwiał się</u> w obliczu osobistej tragedii. 25 Z jednej strony są zatem „Treny” zapisem osobistego 26 doświadczenia, z drugiej – dają poecie przestrzeń do rozważań 27 o charakterze filozoficznym.</p> <p>28 Przykładem na realizację tej tendencji jest tren XI, 29 rozpoczynający się od słów: „Fraszka cnota! – powiedział 30 Brutus porażony”. W tym tekście autor podważa znaczenie 31 cnoty jako <u>centralnej wartości</u> – <u>porzucą w ten sposób</u> 32 <u>światopogląd stoicki, opiewany we wcześniejszych utworach</u>, na 33 przykład w „Pieśniach”. Przekonuje bowiem, że nieszczęścia nie</p>	<p>jęz.</p> <p>jęz.</p> <p>jęz.</p> <p>jęz.</p>

70	Utwór ten powstał w 1832 roku, a zatem po klęsce powstania	
71	listopadowego. Treści zawarte w dramacie w kontekście	
72	autobiografizmu można rozpatrywać w dwóch wymiarach:	
73	wykorzystania wątków z własnego życia i tworzenia koncepcji	
74	roli artysty . Mickiewicz odniósł się do procesu filomatów,	
75	w którym uczestniczył dziesięć lat przed napisaniem III części	
76	„Dziadów”. Wśród bohaterów dramatu odnaleźć możemy	
77	postaci, które mają swoje pierwowzory w autentycznych	
78	osobach. Na przykład <u>Tomasz, który odnosi się</u> do przyjaciela	jęz.
79	Mickiewicza, Tomasza Zana, skazanego w procesie filomatów.	
80	Podobnie Senator to literacka wersja Nowosilcowa, który jako	
81	urzędnik carski uczestniczył w tym procesie. Odniesienia do	
82	wydarzeń z lat 20. służą także jako punkt wyjścia do budowania	
83	metafory dla bardziej aktualnej, popowstaniowej sytuacji. Uważa	
84	się, że dla Mickiewicza była to literacka próba dokonania	
85	rehabilitacji za to, że nie wziął udziału w zrywie narodowym.	
86	W tym kontekście na plan pierwszy wysuwa się postać	
87	Konrada. Jest on figurą romantycznego poety, który w chwili	
88	nadprzyrodzonego natchnienia wygłasza pełen pasji monolog –	
89	Wielką Improwizację . Wyraża w nim <u>swoją</u> koncepcję poezji,	
90	która w <u>swojej</u> kreatywnej mocy zrównuje poetę <u>do Boga</u> .	jęz. jęz.
91	Pokazuje, jaką władzę nad ludzkością powinien mieć artysta –	
92	jego słowa mogą poprowadzić do czynu, wskazywać drogę,	
93	nawoływać do buntu. Wobec przekonania o własnej	
94	wyjątkowości i roli w świecie, tym mocniej wybrzmiewają słowa	
95	o samotności poety w świecie. Jednocześnie jest „Wielka	
96	Improwizacja” zapisem rozprawy z pychą poety, która może	
97	doprowadzić do upadku. To właśnie zakończenie tej sceny	
98	w dramacie pokazuje mierzenie się samego Mickiewicza	
99	z ciężarem zadań, jakie na nim jako poecie narodowym	
100	spoczęły wobec wydarzeń granicznych dla losów Polski. W tym	
101	sensie są „Dziady” zwierciadłem <u>dla</u> koncepcji romantyzmu.	jęz.
102	Wątki autobiograficzne w kontekście rozważań o roli artysty	
103	w świecie widoczne są także w „Mistrzu i Małgorzacie” Michaiła	
104	Bułhakowa. Jest to powieść wielowątkowa, stanowi zwieńczenie	
105	pisarstwa autora . Akcja utworu <u>rozgrywa się</u> w ciągu trzech	

	106	majowych dni w Moskwie podczas wizyty szatańskiej trupy	
	107	Wolanda. Równoległe <u>rozgrywa się</u> wątek historii miłosnej	jęz.
	108	Mistrza i Małgorzaty, a wreszcie – wątek tworzenia dzieła przez	
	109	Mistrza. Ten ostatni będzie najbardziej interesujący	
	110	w kontekście autobiografizmu. Motyw pisania i tworzenia jest	
	111	jednym z najważniejszych w utworze. Mistrz pragnie	
	112	przedstawić światu wiekopomne dzieło, zawierające najgłębszą	
	113	prawdę, spotyka się jednak z odrzuceniem. Jego artyzm	
	114	przeciwstawiony jest w powieści pisarzom reżimowym	
	115	z Massolitu, dla których literatura nie ma już tak wielkiego	
	116	znaczenia, a stanowi sposób na łatwe życie w rzeczywistości	
	117	stalinowskiej Rosji. Historia Mistrza pokazuje, że tylko	
	118	prawdziwa, zaangażowana sztuka ma znaczenie – mimo że	
	119	Mistrz spalił rękopis, jego dzieło przetrwa, ma wartość	
	120	ponadczasową.	
	121	Autobiografizm w „Mistrzu i Małgorzacie” można	
	122	rozpatrywać dwojako. Jest to zapis doświadczeń autora	
	123	w zniewolonym kraju, cenzurowanego i ograniczanego przez	
	124	siły polityczne. Sam Bułhakow doświadczył w swoim życiu	
	125	wpływu nieprzychylności władz – nie mógł publikować	
	126	i przekazywać swojej artystycznej wizji szerszemu gronu	
sp.	127	odbiorców. Jednak wydźwięk powieści ma także charakter	
	128	uniwersalny. Pokazuje tragizm wielkiego artysty zmagającego	
	129	się z niezrozumieniem otoczenia.	
	130	Wątki autobiograficzne pojawiały się w dziełach niemal	
	131	wszystkich epok. Już starożytny poeta Horacy zastanawiał się	
	132	nad tym, jaką spuściznę pozostawi po sobie potomkom, i dał	
	133	temu wyraz w swojej odzie. W późniejszych epokach twórcy	
	134	także sięgali po własne <u>doświadczenia, czyniąc</u> z nich materiał	jęz.
	135	literacki. Funkcje tak rozumianego autobiografizmu mogą być	
	136	różne. Pozwalają na przewartościowanie własnego	
	137	światopoglądu jak w „Trenach”, są okazją do opisania zadań	
	138	poezji i poety w sprawie narodowej jak w „Dziadach”, a także	
	139	pozwalają nadać własnym losom ponadczasowy i uniwersalny	
	140	charakter jak w „Mistrzu i Małgorzacie”. Wykorzystanie wątków	
	141		

_____	142	z życia artystów nadaje ich tekstom autentyczny charakter,	_____
_____	143	czytelny dla odbiorców nawet wiele lat później.	_____

1.	Spełnienie formalnych warunków polecenia	1	0
----	--	---	---

Uzasadnienie oceny:

Wypracowanie spełnia formalne warunki polecenia:

- nie zawiera błędu kardynalnego
- znajduje się w nim odwołanie do tekstów literackich z dwóch różnych epok, w tym do lektury obowiązkowej (cyklu *Trenów* Jana Kochanowskiego, III cz. *Dziadów* Adama Mickiewicza oraz *Mistrza i Małgorzaty* Michaiła Bułhakowa)
- w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
- jest wypowiedzią argumentacyjną.

2.	Kompetencje literackie i kulturowe	0 – 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10 – 11 – 12 – 13 – 14 – 15 – 16	liczba błędów rzeczowych	Ogółem KLiK
			0	16

Uzasadnienie oceny:

W wypracowaniu wykorzystano w pełni funkcjonalnie tren XI i cały cykl *Trenów* Jana Kochanowskiego (autobiografizm w odniesieniu do faktów z życia pisarza oraz zmiany jego postaw światopoglądowych). Funkcjonalnie wykorzystano również III cz. *Dziadów* (zabiegi autokreacyjne, rola romantycznego poety) oraz *Mistrza i Małgorzatę* (wątki autobiograficzne w kreacji świata przedstawionego).

Funkcjonalnie wykorzystano konteksty interpretacyjne: historycznoliteracki (elementy programowe renesansu i romantyzmu), biograficzny (odniesienie do wydarzeń z życia pisarzy) oraz historyczno-polityczny (przywołanie istotnych faktów przy omówieniu *Dziadów* oraz *Mistrza i Małgorzaty*)

Argumentacja jest bogata.

Funkcjonalność analizy wybranych tekstów literackich i szerokie konteksty interpretacyjne świadczą o erudycji zdającego.

3. Kompozycja wypowiedzi

3a	Struktura wypowiedzi	3	2	1	0			
		A	B	D	C	E	F	G

Uzasadnienie oceny:

Elementy treściowe pracy są zorganizowane problemowo. Zamysł kompozycyjny zrealizowano w sposób konsekwentny. Podział wypowiedzi jest poprawny w skali ogólnej; jedna dopuszczalna usterka w zakresie struktury akapitów.

3b	Spójność wypowiedzi	3	2	1	0
----	---------------------	---	---	---	---

1
liczba błędów w spójności

Uzasadnienie oceny:

Wywód uporządkowany, zawiera jedno zaburzenie w spójności.

3c	Styl wypowiedzi	1	0
----	-----------------	---	---

Uzasadnienie oceny:

Styl adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi

4a	Zakres i poprawność środków językowych	7			6			5			4			3			2			1			0		
		1 A	1 B	2 A	1 C	2 B	3 A	1 D	2 C	3 B	1 E	2 D	3 C	1 F	2 E	3 D	1 G	2 F	3 E	1 H	2 G	2 H	3 F	3 G	3 H

13
liczba błędów językowych

Uzasadnienie oceny:

Szeroki zakres środków językowych. Składnia jest zróżnicowana (cztery różne konstrukcje składniowe, w tym właściwe wprowadzenie cytatu, zaznaczono żółtym kolorem), a leksyka bogata (niektóre przykłady zaznaczono zielonym kolorem). Uczeń popełnił 13 błędów językowych, co poskutkowało przyznaniem 1 pkt w tym kryterium.

Błędy językowe w wypracowaniu to głównie błędy składniowe (np. błąd w linijce 24 polegający na wprowadzeniu zdania podrzędnego przydawkowego po rzeczowniku *poeta* – informacje wprowadzone tym zdaniem składowym odnoszą się do rzeczownika *światopogląd*) oraz stylistyczne (np. powtórzenia wyrazów w linijkach 58–62).

4b	Poprawność ortograficzna	2	1	0
----	--------------------------	---	---	---

1
liczba błędów ortograficznych

4c	Poprawność interpunkcyjna	2	1	0
----	---------------------------	---	---	---

0
liczba błędów interpunkcyjnych

Łączna liczba punktów: 28